

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

29. června 2006*

Ve věci C-289/04 P,

jejímž předmětem je kasační opravný prostředek na základě článku 56 statutu Soudního dvora podaný dne 30. června 2004,

Showa Denko KK, se sídlem v Tokiu (Japonsko), zastoupená M. Dolmansem a P. Werdmullerem, advocation, jakož i J. Temple-Langem, solicitor,

účastnice řízení podávající opravný prostředek (navrhovatelka),

příčemž dalšími účastnicemi řízení jsou:

Komise Evropských společenství, zastoupená P. Hellströmem a H. Gading, jako zmocněnci, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

žalovaná v prvním stupni,

* Jednací jazyk: angličtina.

Tokai Carbon Co. Ltd, se sídlem v Tokiu,

SGL Carbon AG, se sídlem ve Wiesbadenu (Německo),

Nippon Carbon Co. Ltd, se sídlem v Tokiu,

GrafTech International Ltd, dříve UCAR International Inc., se sídlem ve Wilmingtonu (Spojené státy),

SEC Corp., se sídlem v Amagasaki (Japonsko),

The Carbide/Graphite Group Inc., se sídlem v Pittsburghu (Spojené státy),

žalobkyně v prvním stupni,

SOUDNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení C. W. A. Timmermans, předseda senátu, R. Silva de Lapuerta (zpravodaj),
P. Kūris, G. Arestis a J. Klučka, soudci,

generální advokát: L. A. Geelhoed,
vedoucí soudní kanceláře: K. Sztranc, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 15. září 2005,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 19. ledna 2006,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Svým kasačním opravným prostředkem se společnost Showa Denko KK (dále jen „SDK“) domáhá částečného zrušení rozsudku Soudu prvního stupně Evropských společenství ze dne 29. dubna 2004, Tokai Carbon a další v. Komise (T-236/01, T-239/01, T-244/01 až T-246/01, T-251/01 a T-252/01, Recueil, s. II-1181, dále jen „napadený rozsudek“) v rozsahu, v jakém stanoví ve výši 10 440 000 eur částku pokuty uložené navrhovatelce rozhodnutím Komise 2002/271/ES ze dne 18. července 2001 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP – Věc COMP/E-1/36.490 – Grafitové elektrody (Úř. věst. L 100, s. 1, dále jen „sporné rozhodnutí“).

Právní rámec

Nařízení č. 17

- 2 Článek 15 nařízení Rady č. 17 ze dne 6. února 1962 První nařízení, kterým se provádějí články [81] a [82] Smlouvy (Úř. věst. 1962, 13, s. 204), stanoví:

„1. Komise může svým rozhodnutím uložit podnikům nebo sdružením podniků pokuty od 100 do 5000 zúčtovacích jednotek tehdy, pokud úmyslně nebo z nedbalosti:

[...]

- b) při odpovědi na žádost podle čl. 11 odst. 3 nebo 5 [...] poskytnou nesprávné informace [...]

[...]

2. Komise může podnikům nebo sdružením podniků uložit rozhodnutím pokuty ve výši od 1 000 do 1 000 000 zúčtovacích jednotek nebo v částce tuto výši přesahující, ale nepřesahující 10 % obratu dosaženého v předchozím účetním roce všemi

podniky, které se na porušení [protiprávním jednání] podílely, a pokud úmyslně nebo z nedbalosti:

a) poruší čl. [81] odst. 1 a článek [82] Smlouvy, [...]

[...]

Při stanovení výše pokuty se bere v úvahu závažnost a trvání daného porušení [protiprávního jednání].

[...]“

Pokyny

- 3 Sdělení Komise nazvané „Pokyny o metodě stanovování pokut udělených podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a čl. 65 odst. 5 Smlouvy o ESUO“ (Úř. věst. C 9, s. 3, dále jen „pokyny“) ve své preambuli uvádí:

„Zásady uvedené v [...] pokynech by měly zajistit průhlednost a nestrannost rozhodnutí Komise, jak pokud jde o podniky, tak o Soudní dvůr, při zachování volnosti rozhodování svěřené Komisi příslušnými právními předpisy udělovat

pokuty v rozsahu 10 % celkového obrátu podniků. Tato volnost se však musí řídit koherentní a nediskriminační politikou, která je v souladu s cíli sledovanými při ukládání sankcí za porušování pravidel hospodářské soutěže.

Nová metoda stanovování výše pokuty se bude řídit následujícími pravidly, která vycházejí ze základní částky, jež bude zvýšena s ohledem na přitěžující okolnosti, nebo snížena s ohledem na polehčující okolnosti.“

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

- 4 Článek 4 protokolu č. 7 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 stanoví:

„Právo nebýt dvakrát stíhán nebo trestán

Nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhající pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.

Ustanovení předchozího odstavce nejsou na překážku obnově řízení podle zákona a trestního řádu příslušného státu, jestliže nové nebo nově odhalené skutečnosti nebo podstatná vada v předešlém řízení mohly ovlivnit rozhodnutí ve věci.

Od tohoto článku nelze odstoupit podle článku 15 Úmluvy.“

Skutkový základ sporu a sporné rozhodnutí

- 5 Soud v napadeném rozsudku shrnul skutkový základ žaloby, která mu byla podána, takto:

- „1. Rozhodnutím 2002/271/ES [...] Komise konstatovala účast různých podniků na řadě dohod a jednání ve vzájemné shodě ve smyslu čl. 81 odst. 1 ES a čl. 53 odst. 1 Dohody o Evropském hospodářském prostoru [ze dne 2. května 1992 (Úř. věst. L 1, s. 3, dále jen ‚dohoda o EHP‘)] v odvětví grafitových elektrod.
2. Grafitové elektrody jsou používány především pro výrobu oceli v elektrických obloukových pecích. Výroba oceli v elektrických obloukových pecích spočívá v podstatě v recyklaci, kterou je odpadová ocel přeměněna na novou ocel, na rozdíl od klasického procesu výroby ze surového železa vyrobeného ve vysokých

pecích ze železné rudy. V elektrické obloukové peci se na roztavení ocelového šrotu používá devět elektrod spojených do skupin po třech. Z důvodu intenzity tavení je přibližně každých osm hodin spotřebovaná jedna elektroda. Výroba elektrody trvá přibližně dva měsíce. Grafitové elektrody nelze v procesu výroby ničím nahradit.

3. Poptávka po grafitových elektrodách přímo souvisí s výrobou ocele v elektrických obloukových pecích. Hlavními zákazníky jsou ocelářské podniky, které představují přibližně 85 % poptávky. V roce 1998 představovala světová produkce surové oceli 800 milionů tun, z čehož bylo 280 milionů tun vyrobeno v elektrických obloukových pecích [...]

[...]

5. Technologická zlepšení v osmdesátých letech umožnila podstatné snížení spotřeby elektrod na tunu vyrobené ocele. Ocelářský průmysl prošel v tomto období významnou restrukturalizací. Pokles poptávky po elektrodách vedl k restrukturalizaci světového elektrodového průmyslu. Bylo zavřeno několik závodů.
6. V roce 2001 zásobovalo evropský trh s grafitovými elektrodami devět západních výrobců [...]
7. Podle čl. 14 odst. 3 nařízení č. 17 [...] provedli úředníci Komise dne 5. června 1997 souběžná neohlášená šetření v prostorách [několika výrobců grafitových elektrod]

8. Téhož dne provedli agenti Federal Bureau of Investigation (Federálního úřadu pro vyšetřování) (FBI) ve Spojených státech prohlídky prostor několika výrobců. Po těchto prohlídkách byla zahájena trestní stíhání proti SDK [...] pro protiprávní kartelovou dohodu. Všichni obvinění se přiznali ke skutkům, které jim byly vytýkány, a souhlasili se zaplacením pokuty [stanovené] pro SDK na 32,5 milionů amerických dolarů (USD) [...]

[...]

10. Proti SDK [...] byly ve Spojených státech jménem skupiny odběratelů podány žaloby na náhradu trojnásobku škody (triple damages).
11. [...] V červnu 1998 podali výrobci oceli v Kanadě proti [...] SDK žaloby pro protiprávní kartelovou dohodu.
12. Dne 24. ledna 2000 zaslala Komise dotčeným podnikům oznámení námitek. Správní řízení skončilo dne 18. července 2001 přijetím [sporného] rozhodnutí, kterým bylo žalujícím podnikům vytknuto, že [...] na celosvětové úrovni určily ceny a rozdělily národní a regionální trhy s dotčeným výrobkem podle zásady ‚domácí výrobce‘: [...] SDK [...] [byla odpovědná] za Japonsko a určité části Dálného východu [...]
13. Podle [sporného] rozhodnutí byly základními zásadami kartelové dohody následující zásady:

— ceny grafitových elektrod měly být určeny na celosvětové úrovni;

- rozhodnutí týkající se cen každé společnosti měla být přijímána výlučně prezidentem nebo generálními řediteli;

 - ‚domácí výrobce‘ měl určit tržní cenu na svém ‚území‘ a ostatní výrobci měli tuto cenu ‚následovat‘;

 - co se týče ‚nedomácích trhů‘, tedy trhů, na kterých neexistoval žádný ‚domácí‘ výrobce, ceny byly určovány dohodou;

 - ‚nedomácí‘ výrobci nesměli vykonávat žádnou agresivní hospodářskou soutěž a měli se stáhnout z ‚domácích‘ trhů jiných výrobců;

 - kapacita nesměla být zvyšována (japonští výrobci měli snížit svou kapacitu);

 - nesmělo dojít k žádným převodům technologie mimo okruh výrobců podílejících se na kartelu.
14. Ve [sporném] rozhodnutí se dále uvádí, že výše uvedené základní zásady byly realizovány setkáními kartelu, která se konala na několika úrovních: setkání ‚manažerů‘, ‚pracovní‘ setkání, setkání skupiny evropských výrobců (bez japonských podniků), národní nebo regionální setkání věnovaná specifickým trhům a dvoustranné kontakty mezi podniky.

[...]

16. Na základě skutkových zjištění a právních posouzení provedených ve [sporném] rozhodnutí uložila Komise dotčeným podnikům pokuty, jejichž výše byla vypočtena v souladu s metodou uvedenou v Pokynech o metodě stanovování pokut uložených na základě čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a čl. 65 odst. 5 Smlouvy o ESUO [...], jakož i ve sdělení o neuložení nebo snížení pokut v případech kartelových dohod [...].

17. Článek 3 výroku [sporného] rozhodnutí ukládá tyto pokuty:

[...]

SDK: 17,4 milionů eur;

[...]

18. Článek 4 výroku ukládá dotčným podnikům, aby pokuty zaplatily ve lhůtě tří měsíců počínaje ode dne oznámení [sporného] rozhodnutí, v opačném případě jsou povinny zaplatit úrok ve výši 8,04 %.“

Řízení před Soudem a napadený rozsudek

- 6 SDK a ostatní podniky, kterým bylo určeno sporné rozhodnutí, podaly před Soudem žalobu na neplatnost proti uvedenému rozhodnutí.

- 7 Napadeným rozsudkem Soud prohlásil a rozhodl zejména:

„[...]

4) Ve věci T-245/01, Showa Denko v. Komise:

— výše pokuty uložené navrhovatelce článkem 3 rozhodnutí 2002/271 je stanovena na 10 440 000 eur;

— ve zbývajících částech se žaloba zamítá;

[...]“

Návrhová žádání účastníků řízení

8 SDK navrhuje aby Soudní dvůr:

- částečně zrušil napadený rozsudek;
- snížil částku jí uložené pokuty na částku ve výši 6 960 000 eur, anebo o částku, kterou Soudní dvůr uzná za vhodnou při výkonu své posuzovací pravomoci;
- přijal jakékoli další opatření, které Soudní dvůr považuje za vhodné;
- uložil Komisi náhradu nákladů řízení.

9 Komise navrhuje, aby Soudní dvůr:

- zamítl kasační opravný prostředek;
- uložil navrhovatelce náhradu nákladů řízení.

Ke kasačnímu opravnému prostředku

- 10 SDK na podporu kasačního opravného prostředku uplatňuje čtyři důvody, tedy nesprávné zohlednění „násobitele odrazení“ na základě světového obratu, nesprávné použití kritérií týkajících se určení „násobitele odrazení“, nesprávné právní posouzení a neexistence odůvodnění ve vztahu ke zohlednění pokut a povinností uložených navrhovatelce ve třetích státech, jakož i porušení základního práva navrhovatelky na spravedlivý proces.

K prvnímu důvodu týkajícímu se použití „násobitele odrazení“ na základě světového obratu

Argumentace účastníků řízení

- 11 SDK uplatňuje, že velikost podniku, jakož i jeho světový obrat, a nikoli obrat dosažený díky výrobkům dotčeným dohodami mezi účastníky kartelové dohody, již byly Komisí zohledněny při stanovení tří kategorií základních pokut, které zamýšlela uložit různým dotčeným podnikům. Tyto faktory tedy nemohou odůvodnit dodatečné zvláštní zvýšení pokuty. Dále „násobitel odrazení“ lze uložit pouze za účelem odrazení.
- 12 SDK uvádí, že Soud v bodech body 241, 242 a 370 napadeného rozsudku opomněl uvést teorii, podle které má být při výpočtu „násobitele odrazení“ zohledněn dosažený světový obrat, a nikoli obrat dotčený v rámci dohod mezi podniky. Soud

uvedl několik důvodů, které nejsou uvedeny v pokynech a z nichž se žádný netýká prvku odrazení.

- 13 Komise uplatňuje, že Soud právem rozhodl, v bodech 241 a 242 napadeného rozsudku, že pokuta uložená navrhovatelce může být založena na jejím světovém obratu.
- 14 Komise připomíná, že Soud rozhodl, že velké podniky obecně disponují většími hospodářskými zdroji a lepšími znalostmi práva hospodářské soutěže než menší podniky. V důsledku toho Soud uplatnil pravidlo, podle kterého protiprávní jednání, jehož se dopustí podnik s významnými finančními zdroji, může být v zásadě potrestáno poměrně větší pokutou, než je pokuta uložená podniku, který se dopustil téhož protiprávního jednání, ale nedisponuje takovými zdroji.

Závěry Soudního dvora

- 15 Úvodem je třeba zdůraznit, jak také zdůraznil generální advokát v bodech 24 a 34 svého stanoviska, že obrat na světové úrovni byl zohledněn Komisí pouze za účelem stanovení „násobitele odrazení“. Naproti tomu pro stanovení základní částky pokuty Komise zohlednila pouze světový obrat pro výrobky, které byly předmětem kartelové dohody.

- 16 Ohledně pojmu odrazení je třeba připomenout, že tvoří jeden z prvků, které mají být zohledněny při výpočtu výše pokuty. Podle ustálené judikatury (viz zejména rozsudek ze dne 7. června 1983, *Musique Diffusion française a další v. Komise*, 100/80 až 103/80, Recueil, s. 1825, body 105 a 106) je totiž předmětem pokut uložených z důvodu porušení článku 81 ES a stanovených v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 potrestání protiprávních aktů dotyčných podniků, jakož i odrazení jak dotyčných podniků, tak i dalších hospodářských subjektů od budoucího porušování pravidel práva hospodářské soutěže Společenství. Komise tedy může při výpočtu výše pokuty zohlednit zejména velikost a hospodářskou sílu dotyčného podniku (viz výše uvedený rozsudek *Musique Diffusion française a další v. Komise*, body 119 až 121).
- 17 Je nutné dodat – jak učinil Soud v bodě 239 napadeného rozsudku –, že Soudní dvůr zdůraznil zejména relevanci zohlednění celkového obratu jednotlivých podniků, které se účastnily kartelové dohody, za účelem stanovení výše pokuty (viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 16. listopadu 2000, *Sarrió v. Komise*, C-291/98 P, Recueil, s. I-9991, body 85 a 86, a ze dne 14. července 2005, *Acerinox v. Komise*, C-57/02 P, Sb. rozh. s. I-6689, body 74 a 75).
- 18 Za těchto podmínek Soud opodstatněně uvedl, v bodě 241 napadeného rozsudku, že navrhovatelka, z důvodu svého „ohromného“ celkového obratu, ve vztahu k obratům ostatních účastníků kartelové dohody, snadněji uvolní nezbytné prostředky pro zaplacení pokuty, což odůvodňuje použití prvku násobení s cílem dosáhnout odrazujícího účinku posledně uvedené.
- 19 První důvod vznesený SDK je tedy třeba zamítnout.

Ke druhému důvodu týkajícímu se použití „násobitele odrazení“

- 20 SDK tvrdí, že Soud neuvedl žádné relevantní kritérium schopné odůvodnit způsob, jakým byl použit „násobitel odrazení“ vůči navrhovatelce. Tento druhý důvod se dělí na čtyři části.

První část: kritéria pro zvýšení pokut

— Argumentace účastníků řízení

- 21 SDK uplatňuje, že pokuty měly být zvýšeny pro účely odrazení pouze mírně a pouze z relevantních důvodů. V projednávané věci totiž existovaly zvláštní okolnosti odůvodňující nižší pokutu, než jaká byla uložena.
- 22 Komise zdůrazňuje, že odrazující účinek pokuty a možnost použít prvek násobení mají za cíl zejména zabránit dalším podnikům v budoucím porušování pravidel hospodářské soutěže Společenství. V důsledku toho nelze určit stanovený odrazující účinek pouze ve vztahu ke konkrétní situaci dotyčného podniku.

— Závěry Soudního dvora

- 23 Je třeba zdůraznit, jak vyplývá z ustálené judikatury a ze stanoviska generálního advokáta (viz jeho body 53 až 55), že do výpočtu pokuty uložené podniku lze zahrnout odrazující faktor a že tento faktor se hodnotí tak, že se zohledňuje řada prvků, a nikoli pouze konkrétní situace dotčeného podniku.
- 24 Soud tedy, aniž by se dopustil nesprávného právního posouzení, v bodech 241 až 243 napadeného rozsudku posoudil kritéria, na základě kterých Komise určila „násobitele odrazení“, jímž byla upravena pokuta uložená navrhovatelce.
- 25 První část tohoto důvodu tedy nemůže být přijata.

Druhá část: „Odlišení“ podniku pro účely „odrazení“

— Argumentace účastníků řízení

- 26 SDK uvádí, že Soud nevyjasnil okolnosti umožňující odlišit navrhovatelku s cílem uložit jí zvýšení pokuty za účelem odrazení. Potřeba odlišit podnik k takovým účelům by totiž měla být posuzována s ohledem na jeho zvláštní chování, a nikoli na jeho velikost.

27 Komise zdůrazňuje, že Soud správně zohlednil okolnosti vlastní navrhovatelce, které sloužily ke stanovení výše pokuty za účelem odrazení. V daném případě jsou velikost a síla dotčeného podniku relevantními prvky, které mají být zohledněny.

— Závěry Soudního dvora

28 Je třeba úvodem připomenout, že z bodů 241 až 247 napadeného rozsudku právně dostačujícím způsobem vyplývá, že Komise zohlednila okolnosti vlastní navrhovatelce v rámci posouzení týkajícího se zvýšení pokuty za účelem odrazení.

29 Rovněž je třeba zdůraznit, že, jak vyplývá z judikatury Soudního dvora, velikost dotčeného podniku je jedním z faktorů, které mohou být zohledněny pro účely výpočtu pokuty, a tedy stanovení „násobitele odrazení“ (viz zejména výše uvedený rozsudek *Musique Diffusion française* a další v. Komise, a rozsudek ze dne 28. června 2005, *Dansk Rørindustri* a další v. Komise, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Sb. rozh. s. I-5425, body 242 a 243).

30 V důsledku toho se Soud nedopustil nesprávného právního posouzení, když v bodě 242 napadeného rozsudku rozhodl, že navrhovatelka se dovolává hypotetických a příliš nejistých parametrů pro posouzení účinných finančních zdrojů podniku tím, že tvrdí, že spravedlivá pokuta může směřovat pouze k náhradě škody způsobené volné hospodářské soutěži a že by za tímto účelem měla být posouzena pravděpodobnost odhalení kartelové dohody, jakož i zisky jejích účastníků.

31 Druhá část druhého důvodu tedy musí být zamítnuta.

Třetí část: Svévolná a neodůvodněná povaha použitého „násobitele odrazení“

— Argumentace účastníků řízení

32 SDK poznamenává, že hospodářská analýza odrazení potvrzuje, že použitý „násobitel odrazení“ je svévolný a neodůvodněný. Pokud je totiž zvýšená pokuta odůvodněna účelem odrazení, musí být pokuta, která má mít takový účinek, vypočtena v závislosti na ziscích či výhodách, které by dotčený podnik mohl získat protiprávním jednáním, pokud by protiprávní jednání nebylo odhaleno, a v závislosti na možnosti takového odhalení.

33 SDK je toho názoru, že Soud přehlédl skutečnost, že velké společnosti vyrábějící více výrobků – ať mají „finanční sílu“, či nikoli – nejsou méně citlivé vůči pokutám než společnosti vyrábějící jediný výrobek. Hospodářská teorie totiž názorně objasňuje, že velké podniky jsou přinejmenším stejně vnímavé vůči maximálnímu omezení jejich právní odpovědnosti a jejich dalších nákladů, jako podniky menší velikosti. „Násobitel odrazení“ lze tedy odůvodnit pouze v závislosti na skutečném a prokázaném chování dotčeného podniku. Přitom SDK se aktivně neúčastnila kartelové dohody a nerozvinula žádnou strategii omezení hospodářské soutěže v dotčeném odvětví.

34 Komise uplatňuje, že argumenty navrhovatelky jsou nerelevantní a že jednání podniku je prvek zohledněný v pozdějším stádiu procesu stanovení pokut, jako přitěžující nebo polehčující okolnost.

- 35 Komise uvádí, že Soud správně prokázal, že zisky z protiprávního jednání a pravděpodobnost odhalení jsou příliš vágní a spekulativní okolnosti, než aby mohly být základem pro stanovení „násobitele odrazení“.

— Závěry Soudního dvora

- 36 Je třeba připomenout, že v souladu s ustálenou judikaturou Komise disponuje obzvláště širokou posuzovací pravomocí, pokud jde o výběr prvků, které zohledňuje pro účely stanovení výše pokut, jako zejména zvláštní okolnosti věci, její kontext a odrazující dosah pokut a to aniž by bylo nutné sestavit závazný nebo taxativní výčet kritérií, ke kterým musí být povinně přihlédnuto (viz zejména usnesení ze dne 25. března 1996, SPO a další v. Komise, C-137/95 P, Recueil, s. I-1611, bod 54, a rozsudek ze dne 17. července 1997, Ferriere Nord v. Komise, C-219/95 P, Recueil, s. I-4411, bod 33).
- 37 Mimoto, pokud jde o argument navrhovatelky, podle kterého použití „násobitele odrazení“ nelze odůvodnit, vzhledem k tomu, že se kartelové dohody aktivně neúčastnila, je třeba připomenout, jak právem zdůraznil generální advokát v bodě 65 svého stanoviska, že taková okolnost – za předpokladu, že se prokáže – se zohlední až v pozdějším stádiu procesu stanovení výše pokuty, ale sama o sobě nemá žádný dopad na hodnocení samotné závažnosti kartelové dohody.
- 38 Z toho vyplývá, že se Soud nedopustil nesprávného právního posouzení v rámci závěrů týkajících se situace navrhovatelky, uvedených v bodech body 242 a 243 napadeného rozsudku.

39 Třetí část druhého důvodu tedy musí být zamítnuta.

Čtvrtá část: nepřiměřená povaha zvýšení pokuty

— Argumentace účastníků řízení

40 SDK zdůrazňuje, že míra zvýšení pokuty byla nepřiměřená, vzhledem k malému podílu na trhu, který držela v EHP. Mimoto analýza upravené základní pokuty prokázala, že pokuta, která se jí týká, je nepřiměřená v poměru k pokutám uloženým ostatním účastníkům kartelové dohody.

41 Komise vysvětluje, že argumentace navrhovatelky se zakládá na srovnání upravené základní pokuty s pokutami ostatních účastníků a s ročním obratem navrhovatelky v EHP. Přitom taková srovnání jsou irelevantní, vzhledem k tomu, že předešlé výpočty zcela spočívají na nesprávném předpokladu, podle kterého musí být hospodářská síla navrhovatelky posuzována na základě obratu dosaženého na relevantním výrobním trhu v EHP.

— Závěry Soudního dvora

42 Je třeba poznamenat, jak právem zdůraznil generální advokát v bodě 68 svého stanoviska, že argumentace navrhovatelky spočívá na nesprávném předpokladu, podle kterého „násobitel odrazení“ nemůže být založen na světovém obratu dotyčného podniku.

43 Je třeba dodat, jak Soud právem rozhodl v bodě 198 napadeného rozsudku, že navrhovatelka by byla odměněna, pokud by Komise základní částku pokuty vypočetla na základě slabého obratu dosaženého SDK v EHP, neboť uvedený podnik v rámci sporné kartelové dohody souhlasil, že nevstoupí do hospodářské soutěže na posledně uvedeném trhu, čímž umožnil ostatním výrobcům domluvit se na jejich cenách.

44 V důsledku toho nelze přijmout ani čtvrtou část tohoto důvodu.

45 Druhý důvod tedy musí být zamítnut v plném rozsahu.

Ke třetímu důvodu týkajícímu se nesprávného právního posouzení a neexistence odůvodnění, pokud jde o zohlednění pokut a povinností uložených navrhovatelce ve třetích státech

Argumentace účastníků řízení

46 SDK uplatňuje, že Soud se dopustil nesprávného právního posouzení tím, že Komise mohla jednak použít jako základ pro výpočet základní pokuty světový obrat, jakož i „násobitel odrazení“, a jednak nezohlednit skutečnost, že navrhovatelka již byla předmětem stíhání ve Spojených státech, v Kanadě, jakož i v Japonsku, a že uvedené státy jí již uložily pokuty.

- 47 Podle navrhovatelky, pokud by světový obrat byl relevantní pro odrazení, měly by být pokuty zaplacené v jiných státech zohledněny za účelem stanovení dodatečné částky pokuty Společenství požadované pro přiměřený odrazující účinek. Odrazující účinek totiž závisí na celkových nákladech protiprávního jednání, které nezahrnuje jenom pokuty uložené v EHP, ale také pokuty uložené jinde.
- 48 SDK je tedy toho názoru, že Soud se dopustil nesprávného právního posouzení tím, že schválil pokutu, která zahrnuje dvojnásobnou započítání a která je nepřiměřená ve vztahu ke všem odůvodnitelným odrazujícím účinkům.
- 49 Komise poznamenává, že zásada *non bis in idem* nebyla Soudem porušena. Zdůrazňuje, že pokuty uložené orgány třetích států byly uloženy za porušení jejich práva hospodářské soutěže a neexistuje žádné překrývání pravomocí těchto orgánů s pravomocí Komise uložit pokuty podnikům za omezování hospodářské soutěže v rámci společného trhu. Komise a Soud se totiž vyslovily pouze k poslednímu uvedenému omezení a činnost týkající se třetích států se vymyká z rozsahu působnosti práva Společenství.

Závěry Soudního dvora

- 50 Úvodem je třeba připomenout, že zásada *non bis in idem*, rovněž zakotvená v článku 4 protokolu č. 7 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950, je základní zásadou práva Společenství, jejíž dodržování soud zajišťuje (viz zejména rozsudky ze dne 5. května 1966, Gutmann v. Komise CEEA, 18/65 a 35/65, Recueil, s. 149, 172, a ze dne 15. října 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Recueil, s. I-8375, bod 59).

- 51 Pro účely přezkoumání opodstatněnosti důvodu vycházejícího z porušení uvedené zásady je třeba rovněž konstatovat, jak Soud právem rozhodl v bodě 140 napadeného rozsudku, že Soudní dvůr dosud nerozhodl o otázce, zda je Komise povinna započítat sankci uloženou orgány třetího státu v případě, že skutková zjištění Komise a uvedených orgánů uplatněná vůči podniku jsou totožná, přičemž však Soudní dvůr rozhodl, že totožnost skutkových zjištění Komise a orgánů třetího státu je předběžnou podmínkou výše uvedené otázky.
- 52 Ohledně rozsahu působnosti zásady *non bis in idem*, pokud jde o situace, ve kterých zasahují orgány třetích států na základě jejich sankčních pravomocí v oblasti práva hospodářské soutěže použitelného na území uvedeného státu, je třeba připomenout, že sporná kartelová dohoda se nachází v mezinárodním kontextu, který je charakterizován zejména zásahy v rámci právních řádů třetích států na jejich územích.
- 53 V tomto ohledu je třeba konstatovat, že výkon pravomocí orgánů uvedených států pověřených ochranou volné hospodářské soutěže v rámci jejich území působnosti se řídí požadavky, které jsou vlastní uvedeným státům. Prvky podléhající právním řádům jiných států v oblasti hospodářské soutěže v případě, kdy orgány uvedených států shledaly existenci protiprávního jednání porušujícího pravidla v oblasti hospodářské soutěže, mají nejen zvláštní účely a cíle, ale rovněž vedou k přijetí zvláštních hmotněprávních pravidel, jakož i k rozličným právním následkům ve správní, trestněprávní či občanskoprávní oblasti.
- 54 Naproti tomu zcela odlišná právní situace nastává v případě, kdy podnik podléhá v oblasti hospodářské soutěže výhradně použití práva Společenství a práva jednoho nebo více členských států, tedy kdy kartelová dohoda existuje výhradně v rámci územní působnosti právního řádu Evropského společenství.

- 55 Z toho vyplývá, že když Komise ukládá sankce za protiprávní jednání podniku, dokonce i když má původ v kartelové dohodě mezinárodní povahy, je jejím cílem chránit volnou hospodářskou soutěž na vnitřním trhu Společenství, což je podle čl. 3 odst. 1 písm. g) Smlouvy o ES základním cílem Společenství. Na základě zvláštní povahy právních zájmů chráněných na úrovni Společenství se posouzení provedené Komisí na základě jejích pravomocí v dané věci mohou významně lišit od posouzení provedených orgány třetích států.
- 56 Soud tedy v bodě 134 napadeného rozsudku právem rozhodl, že zásada *non bis in idem* se nepoužije na situace, do kterých v rámci vlastních pravomocí zasahují právní řády a orgány pro ochranu hospodářské soutěže třetích států.
- 57 Mimoto Soud rovněž právem rozhodl, že neexistuje jiná právní zásada, která by mohla uložit Komisi povinnost zohlednit stíhání a ukládání sankcí, jejichž předmětem byla navrhovatelka ve třetích státech.
- 58 V tomto ohledu je třeba poznamenat, že, jak správně poznamenal Soud v bodě 136 napadeného rozsudku, neexistuje zásada mezinárodního veřejného práva, která by zakazovala veřejným orgánům, včetně soudních orgánů, různých států stíhat a odsoudit fyzickou nebo právnickou osobu za stejné skutky, za které již uvedená osoba byla souzena v jiném státě. Mimoto neexistuje smluvní předpis mezinárodního práva veřejného, v jehož smyslu by byla Komise povinna za účelem stanovení pokuty na základě čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 zohlednit pokuty uložené orgány třetích států v rámci jejich pravomocí v oblasti práva hospodářské soutěže.

- 59 Je třeba dodat, že dohody uzavřené mezi Společenstvími a Spojenými státy americkými dne 23. září 1991 a 4. června 1998 o používání zásad aktivní zdvořilosti při prosazování jejich pravidel hospodářské soutěže (Úř. věst. L 95, s. 47, a Úř. věst. L 173, s. 28) se omezují na praktické otázky řízení, jako výměna informací a spolupráce mezi orgány pro ochranu hospodářské soutěže a nijak se nevztahují na započtení nebo zohlednění sankcí uložených jednou ze stran uvedených dohod.
- 60 Konečně pokud jde o nedodržení zásady proporcionality a zásady spravedlivého posouzení, jichž se podpůrně dovolává navrhovatelka, ze strany Soudu, je třeba poznamenat, že veškeré úvahy vycházející z existence pokut uložených orgány třetích států přicházejí v úvahu pouze v rámci posuzovací pravomoci Komise, kterou disponuje v otázce stanovení pokut za protiprávní jednání porušující právo hospodářské soutěže Společenství. V důsledku toho nelze vyloučit, že Komise zohlední pokuty dříve uložené orgány třetích států, nicméně není povinna tak učinit.
- 61 Cíl odrazení, který je Komise oprávněna sledovat při stanovení částky pokuty směřuje k zajištění toho, aby podniky dodržovaly pravidla hospodářské soutěže stanovená Smlouvou o ES pro výkon jejich činností v rámci společného trhu (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 15. července 1970, ACF Chemiefarma v. Komise, 41/69, Recueil, s. 661, body 173 až 176). V důsledku toho, při posouzení odrazující povahy pokuty, která má být uložena z důvodu porušení uvedených pravidel, Komise není povinna zohlednit případné sankce uložené podniku z důvodu porušení pravidel hospodářské soutěže třetích států.
- 62 Soud se tedy nijak nedopustil nesprávného právního posouzení, když v bodech 144 až 148 napadeného rozsudku rozhodl, že stanovení částky uložené pokuty bylo v souladu s právními předpisy.

- 63 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je namístě třetí důvod kasačního opravného prostředku zamítnout v plném rozsahu.

Ke čtvrtému důvodu týkajícímu se porušení základního práva navrhovatelky na spravedlivý proces

Argumentace účastníků řízení

- 64 SDK uvádí, že Soud neprávem a bez odůvodnění či vysvětlení zamítl její argumentaci v otázce příležitosti být vyslechnuta Komisí ohledně stanovení „násobitele odrazení“.
- 65 Komise zdůrazňuje, že Soud dodržel práva obhajoby navrhovatelky a dostatečně odůvodnil své posouzení týkající se použití „násobitele odrazení“.
- 66 Tvrdí, že úprava pokuty zvýšením za účelem zajištění rovnocenného účinku odrazení není výsledkem nové politiky. Je totiž připuštěno, že účinné uplatnění pravidel hospodářské soutěže Společenství vyžaduje, aby Komise mohla kdykoli přizpůsobit úroveň pokut potřebám této politiky v mezích uložených nařízením č. 17.

- 67 Komise souhlasí s názorem Soudu, že navrhovatelka měla příležitost poskytnout, pro účely zohlednění, veškeré relevantní informace o velikosti a finančních zdrojích podniku během posouzení odrazujícího účinku pokuty. Navrhovatelka disponovala dostatečnými informacemi, aby věděla, že základní částka pokuty může být upravena zvýšením v souladu s pokyny.

Závěry Soudního dvora

- 68 Je třeba připomenout, že dodržení práv obhajoby ve všech řízeních, která mohou vést k uložení sankcí, zejména pokut nebo penále, je základní zásadou práva Společenství, která musí být dodržena, i když se jedná o správní řízení (viz rozsudek ze dne 13. února 1979, Hoffmann-La Roche v. Komise, 85/76, Recueil, s. 461, bod 9).
- 69 V tomto ohledu je třeba dodat, že povinnost vyslechnout podniky, které jsou předmětem řízení podle článku 81 ES, je splněna, když Komise v oznámení námitek prohlásí, že přezkoumá, zda je vhodné uložit pokuty dotýčným podnikům a když uvede základní skutkové a právní okolnosti, které mohou vést k uložení pokuty, jako závažnost a dobu trvání předpokládaného protiprávního jednání (viz zejména rozsudek ze dne 9. listopadu 1983, Michelin v. Komise, 322/81, Recueil, s. 3461, body 19 a 20).
- 70 Jak bylo shledáno Soudem, Komise v oznámení námitek vymezila skutkové a právní okolnosti, o které se zamýšlela opřít při stanovení výše pokut. Tím Komise dodržela právo dotýčných podniků být vyslechnut nejen ohledně podstaty sankce, ale rovněž ohledně všech prvků, které měla v úmyslu zohlednit v rámci stanovení pokut.

- 71 Je třeba zdůraznit, že v bodě 240 napadeného rozsudku Soud při zamítnutí důvodu týkajícího se práv obhajoby rozhodl, že navrhovatelce nic nebránilo v tom, aby se v průběhu správního řízení odvolala na svoji velikost, jakož i na své finanční zdroje a vyjádřila se k odrazujícímu účinku sankce, kterou Komise mohla proti ní přijmout.
- 72 Je třeba rovněž poznamenat, že skutečnost, že Komise mohla dojít k závěru, že zohlední prvek odrazení při stanovení pokuty, nelze považovat za okolnost způsobitou odůvodnit přijetí zvláštních opatření v průběhu správního řízení před Komisí.
- 73 Mimoto, jak také vyplývá ze zjištění Soudu, navrhovatelka si byla vědoma skutečnosti, že Komise v oznámení námitek a v souladu s pokyny uvedla, že má v úmyslu stanovit pokuty na úrovni, která je dostatečně vysoká pro účely vyvolání vhodného odrazujícího účinku.
- 74 Z výše uvedeného vyplývá, že Soud neporušil práva obhajoby navrhovatelky tím, že zamítnul tento její důvod.
- 75 Čtvrtý důvod vznesený SDK tedy nelze přijmout.
- 76 Z výše uvedených úvah vyplývá, že kasační opravný prostředek SDK musí být zamítnut v plném rozsahu.

K nákladům řízení

77 Podle čl. 69 odst. 2 jednacího řádu, jenž se na řízení o kasačním opravném prostředku použije na základě článku 118 téhož jednacího řádu, se účastník řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval. Vzhledem k tomu, že Komise požadovala náhradu nákladů řízení a SDK neměla ve věci úspěch, je namístež posledně uvedené uložit náhradu nákladů řízení.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

- 1) Kasační opravný prostředek se zamítá.**

- 2) Showa Denko KK se ukládá náhrada nákladů řízení.**

Podpisy.